

DPN 6227

Title : नामकरण / चूडाकरण NĀMAKARANA / CŪḌĀ KARANA

Run. No. 6918

Subject सौत्वाकर्मकाण्ड
✓ Rite

Cat. No.

Micro. No.

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt.- New. / Maith.- New. / New.- Nep. /

Size in cms. 27.5 x 8.3

Folios 6
(44-49)

Lines (in a page) 6

Compl. / Incompl. ✓

Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor

मानदास सुगतदास

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

मानदास सुगतदास

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

शुकी (सिद्धि) नामकरण, जल कलशदान,
निष्क्रमण, चूडाकरण विधि-

Material : palmleaf / paper / thyasaphu /

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

इति जातकर्म ॥ अथ नामकरण ॥

naming the baby, rice & fruit
feeding the baby and cūḍā karma
initiation ritual described
in brief.

मानदास सुगत दासना संकलन
काशा सूर्य कथियात उपहार ।

युष्मदवनाय॥ ॥ अथ यदि दशाहभ्यंतरे सवालं धरुः कुमारविश्रीत् ॥ तेनाविशेनतासयति तरोदिति नरुष्यति व
तदेवं ॥ नैमित्तिकं तत्र तं बालं जालेनोत्तुरियेत वा युद्धाद्यपि ताखांक आधाय ॥ ॐ कुर्कुरः सुकुर्कुरो बालवल्काते चैव न क
सृजनमस्ते असुसी सरोतयेता यद्भवत मेत्ययंते देवाववददुः सत्वं कुमारमेव वार्त्तणीयाः वच्चे छुन कसृजनमस्ते असुसी
सरोतयेता हूरत त्मयं यनेरसमामातासी सरः पिताश्चावशव लौभात रोवे च्छुन कसृजनमस्ते असुसी सरोतयेता हूर ॥
इति जज्ञा ॥ ॥ ॐ नतामयति नरुदति नरुष्यति ते गायति यत्र च यम्वदामो यत्र वाभिमृशाम इति कुमारमभि
मृशति ॥ ॥ इति जातकर्म ॥ अथ नामकरणा ॥ तत्र दशमे हतिसूतिका मुत्थाप्य रुकादशे हतिविहितदिनातरे

वापितातामकरो ॥ तत्र पथमं मातृपूजाभ्युदयिके कृत्वा ब्राह्मणाभोजयित्वा कुमारं स्नापयित्वा अहृतं वासः परिधाप्य कृत्य
 स्वस्वयत्नं पाशुस्वेदक्षिराकरो ॥ ॐ असुकशर्मा मित्रिभावयति नाम च द्वाक्षरं वा मुखोऽंशं शर्मा तं ब्राह्मणास्य व
 र्मा तं क्षत्रियस्य गुप्ता तं वैश्यस्य दासा तं शूद्रस्य ॥ इति नामकरणम् अथ निष्क्रमणम् ॥ तत्र चतुर्थे मासि
 चंद्रतारा तुक्कलशुभदिने स्नातमलंकृतं कुमारं गृहादहिराणी यपिताभ्यो ब्राह्मणाः सूर्य्यमुदीक्षयति ॥ तत्र मंत्रः ॥
 ॐ तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्तादुक्तमुचरत् ॥ पश्येमशरदः शतं जीवेमशरदः शतं शृणुयामशरदः शतं प्रवुवामशरदः श
 तं मदीनाः स्यामशरदः शतं भूयश्च शरदः शतात् ॥ इति ॥ ततः फलपुष्पसमन्वितेन प्रयसाभरावतः सूर्य्यस्यार्घ्यं दा

यत इति समाचारः ॥ इति निष्क्रमणम् ॥ अथान्नप्राशनम् ॥ षष्ठेऽष्टमे वा मासि चंद्रतारा तुक्कलशुभदिने स्नातः कृ
 तनित्यक्रियः शुचिरावांतः ॥ मातृपूजाभ्युदयिके कृत्वा ॥ पिता गृह्य वकुशरिः कामारभेत ॥ तत्र अमः ॥ कुडौर्हस्तमात्रचतु
 रस्वभूमिपरिसमुच्चता नैशात्यां परित्यज्य गोमयोदकेनोपलिप्य सुवमूलेन स्फेनवोत्तरोत्तरक्रमेण प्रागग्रं प्रादेशमात्रं
 त्रिरुत्तिर्य उल्लेखनक्रमेणातामिकां गुह्याभ्यामुद्धत्य वारिणा तं देशमभिषिच्य कांश्यपात्रेणाग्निमाणीय ॐ भूर्भुवः ॥
 इति मंत्रेण पत्यशुखमुपसमाधाय ॥ ॐ अशासुष्य कर्तव्यान्नप्राशनं होमकर्माणि कृता कृता वैश्वरारूपवत्सकर्म
 कर्तुममुकगोत्रममुकशर्माणं ब्राह्मणं मेभिः पुष्यचंदनताम्रुलवासोभिः ब्रह्मदेता रुद्रा इति ब्राह्मणं वृणायात् ॥ ॐ

हतोस्मीतिप्रतिवचनं॥ॐ० यथावित्तं कर्मकुरु॥ इति यजमानेनोक्ते॥ॐ० करवाणीति वृत्तप्रतिवचनानंतरं अग्नेदीक्षिणतः शुद्धमा
 सने दत्वा तदुपरि वागता सुशान्ता स्त्रीर्याग्निं प्रदक्षिणं कारयित्वा वास्त्रांतत्रोदश्रुत्वा मुखमुपवेश्य॥ॐ० अस्मिन्नाग्नीरात्वं मे वस्त्राभवे
 त्प्रतिधाय॥ॐ० भवानीति तेनोक्ते॥ ततः प्रणीताया चंपुरतः कृत्वा वारिणा परिपूर्य्य कुशोराद्या वृत्तरो मुखमवलोक्य गतेरुत्तरतः
 कुशोपरितिदध्यात्॥ ॥ ततः परित्तरां वहिषश्चतुर्थभागमादायाग्नेयादीशान्तं वृत्तरो गतिपथ्यंतं नैऋतादाययांत अ
 ग्नितः प्रणीता पथ्यंतं॥ ततो गेरुत्तरतः पश्चिमदिशि पवित्रं छेदनाथं कुशत्रयं पवित्रकरणार्थं सागमनंतरं भिक्षुशपत्रद्वयं
 प्रोक्षणीयात्रमाज्यस्थाली च रुस्थाली संमार्जनकुशाः उपयमनकुशाः समिधः तिस्रः सुवः आज्यषट्पंचाशदुत्तरयजमानमुष्टि

शतद्वयादीक्षिणामतंडुलपूर्णपात्रं चतुर्थमामतंडुलः कृत्वा तियवित्रं छेदनकुशां पूर्वपूर्वदिशि कर्मेणाशदतीयाति॥ ॥ ततः
 पवित्रं छेदनकुशैः स्वपादशमितपवित्रं छित्वा सपवित्रकरणप्रणीतोदकं त्रिः प्रोक्षणीयात्रेति धाय द्वाभ्यामनामिकां गुष्टाभ्यामुत्त
 राग्नेयवित्रे गृहीत्वा त्रिरुत्पवनं॥ ॥ ततः प्रोक्षणीयात्रं वामहस्ते कृत्वा तामिकां गुष्टाभ्यां पवित्रे गृहीत्वा त्रिरुद्दिशतं॥ ॥ ततः प्रणीतोद
 केन प्रोक्षणीयोक्षणां प्रोक्षणीजलेन यथासादितवस्तुभ्यभिषिज्याग्निप्रणीतयोर्मध्ये प्रोक्षणीयात्रं तिदध्यात्॥ ततः आज्यस्थाल्यामा
 ज्यनिर्वाय प्रणीतोदकेन तंडुलान् प्रक्षाल्य च रोप्रणीतोदकं किंचिदत्वा तत्र तंडुलान् प्रक्षिप्य स्वयं वरुं गृहीत्वा वृत्तरो वाज्यं वहेरुत्तर
 तः वरुंदक्षिणाः आज्यं तिदध्यात्॥ ततः शृते वरोत्तलत्तरो हविर्द्वयोपरि प्रदक्षिणां आमयित्वा वह्नौ तपक्षेप॥ ॥ ततः त्रिसुवंप्रतप्य

१ सम्मार्जनकुशानामग्नेरंतरतोमूलेर्वासुतः संसृज्यपरातोदकेताभ्युक्ष्यपुनः त्रिषतप्यस्वदक्षिणातः कुशोपरिनिदध्यात् ॥ तत आज्यं
 पूर्वरातीयाग्नेधृत्वातपश्चिमेनवरुमानायाज्यस्योत्तरतोनिदध्यात् ॥ तत आज्येपोक्षणीवदुत्पवनं भवेक्ष्यसत्यपद्वयेतंतिरस्य
 ततः पूर्ववत् ॥ पोक्षणपुपवनं कृत्वा उत्थायेपयमनकुशान् वामहस्ते कृत्वा प्रजापतिं साध्यातातूष्णीं मग्नौ घृताक्तः समिधः क्षिपेत् ४६
 ॥ ततः उपविश्य सवित्रपोक्षणपुदकेन प्रदक्षिणां तांतिं पर्युक्ष्य रातापात्रे पवित्रेति धाय उस्मृणा न्वारध्यः पातितदक्षिणां जातुः
 समिद्धतमेग्नौ जुह्यात् ॥ तत्र प्रथमारुतिचतुष्टये तत्तदाहुत्यंतं तं सुवावस्थितं कृतं शेषघृतस्य पोक्षणीपात्रे प्रक्षेपः ॥ ॐ
 प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये ॥ इति मनसा ॥ ॐ इंद्राय स्वाहा ॥ इत्याद्यारौ ॥ ॐ अग्नये स्वाहा ॥ इदमग्नये ॥ ॐ सोमाय स्वाहा ॥ इदं

सोमाय ॥ इत्याज्यभागौ ॥ ततो न्वारं भेदिना संस्वत्वारं विने वसाधारणा रुतिद्वयं तत्र प्रथमारुतौ ॥ ॐ देवींस्वाह मगतयंत देवास्त्वामि
 श्वरूपाः पशवे वदंति सानामं देवमूजह हानाधेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु स्वाहा इदं वाचे ॥ ॥ द्वितीयाहुतौ तु ॥ ॐ देवींस्वाह मित्रामेता ॥ ॐ
 वाजो नो अय प्रसुवाति दानं वाजो देवा ॥ अतुभिर्कल्पयति वज्रो हि मा सर्ववीरं जनानि विश्वभाशा वाजपतिर्जये य इ स्वाहा इदं वावे वाजा
 य ॥ ॥ इति मंत्राभ्यां ॥ ततः स्थालीपाकेन रुतिचतुष्टयं ॥ ॐ पारोनात्र मशीय स्वाहा इदं प्राणाय ॥ ॐ अपानेन गंधात मशीय स्वाहा इदम
 यानाय ॥ ॐ चक्षुषारूपाय मशीय स्वाहा इदं चक्षुषे ॥ ॐ श्रोत्रेण यशो मशीय स्वाहा इदं श्रोत्राय ॥ ततो न्वारध्वकर्तृको होमः ॥ तत्र चतुरारुत्य
 तंतं तं सुवावस्थितं कृतं शेषघृतस्य पोक्षणीपात्रे प्रक्षेपः ॥ तत्रैवाज्यस्थालीपाकाभ्यां स्विष्टकृद् होमः ॥ ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा

इदमग्नयेस्विष्टकृते॥ इतिस्विष्टकृत॥ अथाग्ने॥ ॥ॐ भूः स्वाहा इदं भूः॥ ॐ भुवः स्वाहा इदं भुवः॥ ॐ स्वः स्वाहा इदं स्वः॥ यतामहाया
रुतयः॥ ॥ॐ त्वन्नो अग्नेवरुणास्पविद्वान्देवस्य हेतो अवयासिसीयाः॥ यजिष्यो वहितमः शोभुचोतो विभवांश्चैषां सियमुमुग्ध्यस्मत्त्वा
हा॥ इदमग्नीवरुणाभ्यां॥ ॐ सत्वंतो अग्नेवमो भवोतो ते दियो अस्या उषसो युयै॥ अवयश्चरणो वरुणा रंरणो धीहि मृडीक सुहो
न रुधि स्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्यां॥ ॐ अयाश्चाग्नेस्य भिशस्तियाश्च सत्वमिदमया असि॥ अयातो यद्वहं वहास्य यातो धेहि भेषजं वसा
हा॥ इदमग्नये॥ ॐ ये ते शतं वरुणा ये सहस्रं यजियाः याशविततामहात॥ तेभिर्नो अयसवितो तविदयुर्विधे मुंचतु मरुतः स्वर्काः स्वा
हा॥ इदं वरुणाय सविषे विदं भवे विधेभ्यो देवेभ्यो मरुताः स्वर्कभ्यः॥ ॐ उदुत सं वरुणा याशमस्मदवाधमं विमध्यमं अथाया॥ अथा

वयमादित्यवृतवानागसो अदितये स्याम स्वाहा इदं वरुणाय॥ ॥ इति सर्वपायश्चितं॥ ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये॥ इति
मनसा॥ इदं प्रजापतये॥ ॥ अथ संस्ववपाशनं॥ तत आचम्या॥ ॐ अशक्तैतदन्नपाशनं होमकर्मणि कृता कृता वेक्षणा रू
पवत्सुकर्म प्रतिष्ठार्थं मिदं पूर्णापात्रं प्रजापतिदेवतं अमुकगोत्रायामुक्तशर्मणो वास्त्रणाय दक्षिणां तुभ्यमहं संप्रददं॥ इ
ति दक्षिणो पूर्णापात्रं दक्षिणां दद्यात्॥ ततः ॐ स्वस्तीति प्रतिवचनं॥ ॥ ततः प्रणीता विमोकः॥ ॐ सुमित्रिया न आपजोषध
यः॥ इति प्रणीता जलो न शिरः सस्मृज्या॥ ॐ दुर्मित्रियास्तस्मै संतु योष्मान् दुष्टियं च वयं द्विष्मः॥ ॥ इत्येताभ्यां प्रणीता मृडीक
राणां॥ ॥ ततस्तस्मै राक्रमेणा वहि रूथाप्य घृतेनाभिघार्य हस्तेनैः वज्रं ह्यात्॥ ॥ ॐ देवा गातु विदो गातुं विवा गातुं मितमन
सस्य त इमं देव यजं स्वाहा वातेधाः स्वाहा॥ इति वहिर्होमः ततः सर्वात्कुदु मधुरलवणादिरसानु सर्वाणि शात्यं चादितिय

थासंभवंसमुद्रतयस्कस्मिन्नुत्तमपात्रे कृत्वा कृतस्नानालंकरणदिरुतवासाः कुमारः तूष्णीयं भेति ध्यायेत् तन्मंत्रेण भोजयित-
 व्य ॥ ॐ अन्नपते अन्नस्य तो धे ह्यतमी वश्य भुम्भिराः प्रदातारं तारिष्य जज्ञं तो धे हि द्विपदेशं चतुष्यं देवि श्व कर्मणो खाहा ॥ ॐ
 हुंतेति वा मंत्रेण भोजयितव्य ॥ ॥ अथ कुमारस्य वाक्प्रसङ्गा कामा भारद्वाजी मांसं अन्नाद्य कामः कपिं जलमांसं जवम कामो म-
 स्यो ल आयुः कामः कृकयामांसं अथ सर्वफल कामः कथित सर्वमांसं वृक्षवर्जस काम आदि मांसं कपिं जलः करंड आगौरा रितितिरि-
 रितिकेचित् ॥ अलाभे पिसृक मय भारद्वाजी प्रभृतीनां रुकदेशं प्राशयितव्यः ॥ अथा चम्या ॥ ॥ उत्थाय फलपुष्प समन्ति-
 तेन घृतपूर्णं तस्वुवेन कुमारकरः पृष्टेन पूर्णं हृतिं दद्यात् ॥ ॐ मूर्ध्ना तं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृतं भाजातमग्निं ॥ कविं
 समाजमतिथिं जनानामा सन्नापात्रं जनयंत देवा खाहा ॥ इति मंत्रेण पूर्णं हृतिं दद्यात् ॥ ॥ तत उपविश्य ॥ ह्रुवेण भस्मातीय

दक्षिणातामिकाग्नगृहीत भस्मना ॥ ॐ आयुषं जमदग्नेरिति ललाटे ॥ ॐ कश्यपश्च व्यायुषमिति ग्रीवायां ॥ ॐ यदेवेषु
 व्यायुषमिति दक्षिणा वा रुमूले ॥ ॐ तन्नो अस्तु व्यायुषमिति हृदि ॥ विंदुरुपे व्यायुषं कुर्यात् ॥ ॥ अनेनैव क्रमेण कुमारललाट-
 दावपितत्र तन्नो इत्यस्य स्थाने तन्नो इति विशेषः ॥ ॥ ततो गोदातं ॥ ॥ ततो दुर्वाक्षिताद्यां रोपणं ॥ वास्तुणा भोजनं च ॥ ॥ इ-
 त्यन्नप्राशनकर्म ॥ ॥ तमा भोगो ज्ञाय ॥ अथ चूडाकरणं ॥ ॥ तत्र समस्त सरात नारमादित्य शुक्ल बुध गयत आपूर्य-
 माणा दक्षभुक्तादिस्तादिदोषरहितैरिक्तादिदोषरहितैः बुधगुरुशुक्रवारविहित नक्षत्रेषु कृतनित्यक्रियो यजमानो मातृपू-
 जाभ्युदयिके कृत्वा वास्तुणा भोजयित्वा मण्डपपरि कृत भूमौ कुशंडिकामारभेत् ॥ तत्र क्रमः कुशौ र्हतमात्रं चतुरस्रभूमिं य

रिममुह्य. तानैशात्याम्यास्त्यज्जगोमयोदकेतोपलिय्यसुवमूलेनस्येनवोतरोत्तरक्रमेणापागुंवादेशमात्रंविस्तृत्य
 उल्लेखनक्रमेणामिकां गुप्ताभ्यां मुद्रय. वारिणातंदेशमभिषिञ्च. कांक्षयात्रेणाग्निमादाय. ॐ भूर्भूवः स्वः यारुतिमंत्रे
 राप्रत्यमुखंतत्रोपरिनिदध्यात् ॥ ततोग्नेः पश्चिमतोयजमानदक्षिणादिदिग्नायितमहर्तवासः परिध्याप्यकुमारम
 क्रेनिधायमातोपविशति ॥ ततः पुष्यचन्दनतामूलवासांस्यादय ॥ ॐ अ-मुष्यकुमारस्यकर्तव्यचूडकरणाहोमकर्म
 शिक्तारुतावेक्षणारूपवसुकर्मकर्तुममुकगोत्रममुकशर्माशाम्नास्त्रामिभिः पुंष्यं चन्दनता पुष्यचन्दनता

४८

मानदास सुगत दासया संकलनं

आशा मुफ्-कृषिवाल उपहार ।